

Vasalis: bijna anonieme dichteres onderscheiden

Door Hans van Straten

Als de telex het bericht uithoest dat de dichteres M. Vasalis is onderscheiden met de P.C. Hooftprijs, is je eerste reactie: „Had zij die dan nog niet?“. Want van de drie dichtbundels die er van haar zijn verschenen, dateert de laatste uit 1954. Het heeft dus bijna dertig jaar geduurd voordat een jury op het idee kwam haar met deze prijs, waarmee „een heel oeuvre“ wordt bekroond, te vereren.

Vasalis — die pseudoniem is een verlatijnsing van haar meisjesnaam Leenmans — is voor het tegenwoordige geslacht waarschijnlijk een volslagen onbekende. Nooit heb ik ergens een interview met haar gelezen. Zij heeft geen zitting in een tv-panel of in literaire commissies. Nooit heeft zij deel uitgemaakt van het bestuur van de Vereniging van Letterkundigen.

Nee, het leven van Vasalis heeft zich niet in literaire kringen afgespeeld. Over dat leven is trouwens maar heel weinig bekend. Het enige wat ik kan vertellen is dat zij als studente enkele jaren in Zuid-Afrika heeft gewoond en later als zenuwarts in Amsterdam een praktijk heeft gehad. In die tijd bezocht zij wel eens het artiestencafé Eylders, tenminste ik heb wel eens een foto uit een krant geknipt waarop zij in dit café aan een tafeltje zit met de dichter Bertus Aafjes.

Er is overigens een heel andere manier om deze dichteres te leren kennen en dat is door haar gedichten te lezen. Dat heb ik al vroegtijdig gedaan, want het grasgroene Heliconbundeltje met de zwaantjes op het omslag, getiteld „Parken en woestijnen“ en verschenen in het late najaar van 1940, heb ik mij al vroegtijdig aangeschaft. Daar moest je toen gauw bij zijn, want er was een run op het boekje en de 300 exemplaren die uitgever A. A. M. Stols ervan had opgelegd, waren gauw weg. Het is vele malen herdrukt.

Waarom was dit bundeltje zo'n succes? Ik geloof dat de oorlogsomstandigheden daar iets mee te maken hadden. Het boekenlezend publiek in het door de Duitsers bezette Nederland had in die dagen behoefte aan iets eigens, alsof men zich zelf wilde verzekeren: zie je wel, Nederland is nog niet verloren zolang er zulke echt Nederlandse talenten zijn. Het succes van

de roman „Hollands Glorie“ door Jan de Hartog ligt in dezelfde lijn.

In „Parken en woestijnen“ vernam je de stem van een echt Hollandse vrouw die in eenvoudige, maar zeer treffende woorden heel bijzondere dingen zei. Zij had het bijvoorbeeld over „de wind gefronse sloten“ en dat was een zeer Hollands beeld dat je bij bleef.

Zij schreef verzen over heel gewone dingen waar toch nog nooit iemand over had geschreven, bijvoorbeeld over een nachtelijke busrit over de Afsluitdijk („De bus rijdt als een kamer door de nacht“). Beroemd werd haar gedicht „De idioot in het bad“, een navrant moment uit een inrichting. Tussen die zeer Hollandse gedichten in stonden ook enkele verzen uit Zuid-Afrika, indrukken uit de Korroo-vlakte, alles heel persoonlijk, heel vrouwelijk gezien.

Na de oorlog verschenen nog twee bundels, „De vogel Phoenix“ en „Vergezichten en gezichten“. Het was een meer volwassen poëzie, minder overrompend dan die eerst publicatie, maar toch erg mooi werk. Zij heeft sporadisch ook proza geschreven, een verhaal uit Zuid-Afrika verscheen in het geschenk voor de Boekenweek in 1940, dagboeknotities uit de oorlog stonden in 1945 in het maandblad Criterium.